

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 360/2023-8

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], proti postupu Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Ntc 3/2021 a jeho rozsudku zo 14. septembra 2021 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Urto 2/2023 z 15. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 2. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia práva na účinný opravný prostriedok podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „chartha“), práva na prístup k súdu a práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ústavy, podľa čl. 6 dohovoru a čl. 47 charty postupom a rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 7 Ntc 3/2021 zo 14. septembra 2021 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Urto 2/2023 z 15. februára 2023. Navrhuje napadnuté rozhodnutia krajského súdu a najvyššieho súdu zrušiť a vec im vrátiť na ďalšie konanie a rozhodnutie.

2. Z ústavnej sťažnosti a ostatných listín vyplýva, že krajský súd rozsudkom č. k. 7 Ntc 3/2021 zo 14. septembra 2021 podľa § 15 ods. 1 a § 17 ods. 1 zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii, a o zmene a doplnení zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov uznal

vo výrokoch o vine a treste odňatia slobody a rozhodol o tom, že sa vykoná na území Slovenskej republiky, rozsudok Krajského súdu pre trestné záležitosti Viedeň, Rakúska republika č. k. 603Hv 1/12s z 19. decembra 2014 v spojení s rozsudkom Najvyššieho krajského súdu Viedeň č. k. 22Bs 78/15d z 5. mája 2015, ktorým bol sťažovateľ – občan Slovenskej republiky uznaný za vinného pre zločin vraždy podľa § 75 rakúskeho trestného zákona a pre zločin ťažkej lúpeže podľa § 142 ods. 1 a § 143 prvej vety, druhého prípadu rakúskeho trestného zákona, za ktorý mu bol uložený trest odňatia slobody na doživotie. Krajský súd zároveň podľa § 517 ods. 2 Trestného poriadku v spojení s § 48 ods. 3 písm. a) Trestného zákona rozhodol, že sťažovateľ bude vo výkone trestu odňatia slobody pokračovať bez jeho premeny v ústave s maximálnym stupňom stráženia.

3. Sťažovateľ podal žiadosť o navrátenie lehoty na podanie odvolania proti napadnutému rozsudku, ktorú najvyšší súd napadnutým uznesením z 15. februára 2023 podľa § 64 ods. 1 Trestného poriadku zamietol.

4. V napadnutom uznesení najvyšší súd odkázal na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 3 Urto 4/2022 z 26. októbra 2022, ktorým bolo odvolanie sťažovateľa zamietnuté ako podané oneskorene, pretože napadnutý rozsudok mu bol doručený 28. septembra 2021 a lehota na podanie odvolania uplynula 13. októbra 2021. K realizácii vydania sťažovateľa do Slovenskej republiky došlo 19. novembra 2021. Odvolanie bolo podané 20. mája 2022. Najvyšší súd odkázal aj na nepriznanie relevancie argumentácii, že k márnemu uplynutiu lehoty na podanie odvolania došlo preto, lebo sťažovateľ nerozumie slovenskému jazyku. Bez ohľadu na pravdivosť sťažovateľovho tvrdenia o jazykovej bariére je podľa najvyššieho súdu z adresovania písomných podaní súdu v slovenskom jazyku dôvodný predpoklad, že mu po prevzatí napadnutého rozsudku muselo byť zrejmé minimálne to, že ide o úradnú korešpondenciu z konkrétneho súdu s konkrétnou spisovou značkou. Nič mu preto nebránilo v tom, aby súdu bezprostredne na to oznámil, že nerozumie doručovanej písomnosti, čo sa však nestalo. Aj zo samotného prevezenia do Slovenskej republiky mu muselo byť zrejmé, že je to na účely ďalšieho výkonu trestu. Napriek tomu až do 20. mája 2022, teda 6 mesiacov od jeho prevozu a 7 mesiacov od doručenia rozsudku, neexistuje stopa o jeho komunikácii so súdom. Najvyšší súd pripomenul, že „bdelým patrí právo“, a poukázal na zbavenie sa možnosti zvratu uznávacieho rozsudku sťažovateľom.

5. Najvyšší súd označil predstavu sťažovateľa o úspechu so žiadosťou o navrátenie lehoty s tvrdením o neznalosti jazyka po 17 mesiacoch od medzičasom vykonanom rozhodnutí krajského súdu za mylnú. Tvrdenie o jazykovej bariére nesie znaky účelovosti vzhľadom na písomné podania a ich obsah, z ktorého je zrejmé uvedomenie si prísnejších zákonných podmienok dosiahnutia podmieneného prepustenia. Sťažovateľ neuviedol žiadne relevantné a dôležité dôvody, pre ktoré zmeškal zákonnú lehotu na podanie odvolania. Ak by aj najvyšší súd sťažovateľom tvrdenú neznalosť slovenského jazyka vyhodnotil ako dôležitý dôvod, nebolo by možné navrátenie lehoty z dôvodu nesplnenia požiadavky podania žiadosti do 3 dní od odpadnutia prekážky. Žiadosť bola súdu doručená až 3. januára 2023, teda takmer po 2 mesiacoch od 11. novembra 2022, keď sa sťažovateľ dozvedel o zmeškaní lehoty na podanie odvolania v dôsledku doručenia rozhodnutia najvyššieho súdu.

II. Argumentácia sťažovateľa

6. Krajský súd napadnutým rozsudkom poškodil sťažovateľa, porušil jeho práva a zákon, pretože sťažovateľ nedal súhlas na výkon trestu na Slovensku, ktorého právny poriadok tento súhlas vyžaduje. Krajský súd konal bez vedomia a prítomnosti sťažovateľa, nedal mu možnosť vyjadriť sa k veci a dôkazom. Nezabezpečil sťažovateľovi právnu pomoc v konaní pred súdom, nedal mu možnosť zabezpečiť si na vlastné náklady advokáta. Nijako neoveril pravdivosť a pravosť písomností, ktoré predložili rakúske orgány.

7. Krajský súd konal v jazyku, ktorý sťažovateľ neovláda, nedal si ani námahu zistiť, či strana konania ovláda tento jazyk. Krajský súd doručil rozsudok a poučenie v jazyku, ktorý sťažovateľ neovláda, a to do väznice v cudzine, kde sťažovateľ nemal prístup k slovenským právnym predpisom a už vôbec nie v maďarskom jazyku, k tlmočníkovi a advokátovi. Sťažovateľ nevedel zistiť obsah týchto písomností, aké majú následky ani ako sa má brániť. Vzhľadom na okolnosti, v ktorých sa sťažovateľ vtedy nachádzal, to malo za následok porušenie označených práv.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Napadnutému postupu a rozsudku krajského súdu sťažovateľ vyčíta porušenie práva na spravodlivý proces v jednotlivých zložkách práva na konanie súdu v sťažovateľovom jazyku, práva na prístup k súdu, práva na účinný opravný prostriedok.

9. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na predbežnom prerokovaní ústavný súd potom preskúmal, či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Pokiaľ sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti navrhuje vysloviť porušenie jeho práv v konaní (postupom) krajského súdu, ústavný súd poukazuje na procesno-právny koncept, v zmysle ktorého konanie, resp. postup (krajského súdu) bol ukončený, a teda bol konzumovaný samotným napadnutým rozsudkom.

11. Napriek absencii právneho zastúpenia sťažovateľa a z toho vyplývajúcim nedostatkom niektorých zákonom ustanovených náležitostí ústavnej sťažnosti ústavný súd nepovažoval za potrebné vyzývať ho na doplnenie podania, vyhodnotiac ho za obsahovo natoľko zrozumiteľné, že umožňuje realizovať ústavný prieskum.

III.1. K namietanému porušeniu práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

12. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel princípu subsidiarity, ktorý je vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy, spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Koncepcia konania o ústavnej sťažnosti je založená na tom, že predstavuje subsidiárny procesný prostriedok na ochranu ústavou zaručených základných

práv a slobôd. Ústavný súd nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov či iných orgánov verejnej moci, a preto nemôže nahrádzať ich činnosť. Jeho úlohou je v súlade s čl. 124 a nasl. ústavy ochrana ústavnosti, a nie tzv. bežnej zákonnosti, resp. protiprávnosti. Z tohto pohľadu je nevyhnutnou podmienkou konania, ktorá musí byť pred podaním ústavnej sťažnosti splnená, vyčerpanie všetkých procesných prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

13. Právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

14. Subsidiarita ústavnej sťažnosti má pritom dimenziu formálnu i materiálnu. Formálna dimenzia znamená, že sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti musí „formálne“ podať všetky prostriedky na ochranu práv, ktorými disponuje, a materiálnou subsidiaritou je myslené to, že tieto prostriedky odôvodní spôsobom, ktorý všeobecnému súdu umožní ústavnoprávny prieskum. Pokiaľ právny predpis ustanoví, že v určitej procesnej situácii je príslušný na rozhodovanie o právach a slobodách jednotlivca konkrétny orgán verejnej moci, bolo by zásahom do jeho právomoci a porušením princípu del'by moci (čl. 2 ods. 2 ústavy), pokiaľ by iný orgán o týchto právach rozhodoval bez toho, aby bola daná možnosť príslušnému orgánu na realizáciu jeho právomoci. Obidve tieto hľadiská preto treba reflektovať pri interpretácii a aplikácii jednotlivých inštitútov zákona o ústavnom súde, v danom prípade pri posúdení prípustnosti ústavnej sťažnosti a príslušnosti ústavného súdu na jej prijatie na ďalšie konanie.

15. Vo vzťahu k označenému rozsudku krajského súdu sťažovateľ disponoval riadnym opravným prostriedkom – odvolaním. Najvyšší súd ako nadriadený súd s plnou jurisdikciou mal právomoc zaoberať sa jeho námietkami v odvolacom konaní za predpokladu splnenia v zákone uvedených procesných podmienok. Jednou z nich je aj zákonná lehota na podanie odvolania, ktorej nedodržanie vedie bez ďalšieho k záveru o odmietnutí odvolania bez toho, aby sa odvolací súd vecne zaoberal odvolacími argumentmi. Najvyšší súd v uznesení č. k. 3 Urto 4/2022 z 26. októbra 2022 uviedol, že sťažovateľovo odvolanie bolo podané oneskorene. Sťažovateľ toto rozhodnutie v minulosti napadol ústavnou sťažnosťou v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 293/2023, v ktorom dostal odpoveď k možnostiam ústavného prieskumu. O navrátenie lehoty na podanie odvolania sťažovateľ žiadal podaním doručeným 3. januára 2023.

16. Sťažovateľ podal 5. decembra 2022 dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mu poskytuje zákon na ochranu jeho práv. V ňom popri namietaní porušenia jeho obhajobných práv v kontexte spravodlivého procesu (nemožnosť vyjadriť sa k veci, konanie v jeho neprítomnosti bez právneho zastúpenia a pod.) namieta aj skutkové okolnosti (získovanie okolností udelenia súhlasu sťažovateľa pred rakúskymi orgánmi, možnosti a okolnosti uplatnenia obrany v nadväznosti na jazykovú bariéru a pod.). Navyše v apríli 2023 podal sťažovateľ návrh na povolenie obnovy konania. Sťažovateľom podanú ústavnú sťažnosť je preto potrebné v tomto momente hodnotiť ako predčasne podanú, pretože tu namietané nedostatky postupu a rozsudku krajského súdu namieta v rámci mimoriadnych opravných prostriedkov.

17. Ústavný súd považuje za potrebné pre úplnosť uviesť, že nie je jeho úlohou, aby v tomto momente v konaní o ústavnej sťažnosti vyhodnotil alebo prejudikoval úspešnosť sťažovateľom podaného dovolania. Bude vecou najvyššieho súdu, aby námietky sťažovateľa v rámci svojej zákonom zverenej kompetencie posúdil a rozhodol o nich, a to vrátane otázky prípustnosti takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku v predmetnej veci. Pre ďalší postup a rozhodnutie ústavného súdu bolo podstatné, že sám sťažovateľ tento prostriedok nápravy považoval v jeho veci za účinný, o čom svedčí jeho využitie. Sťažovateľ tým v podstate akceptoval subsidiárne postavenie ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd. Avšak podaním dovolania, ako aj podaním ústavnej sťažnosti sťažovateľ vedome vytvoril stav „dvojkolajnosti konania“, keď by o tej istej veci mali súbežne rozhodovať dva orgány súdneho typu (najvyšší súd ako dovolací súd a ústavný súd), čo nie je v podmienkach právneho štátu rešpektujúceho princíp právnej istoty ústavne aprobovateľné. Vzhľadom na skutočnosť, že uplatnenie právomoci dovolacieho súdu v danej veci predchádza uplatneniu právomoci ústavného súdu, považuje ústavný súd podanie ústavnej sťažnosti ešte pred rozhodnutím dovolacieho súdu za predčasné. Ústavný súd môže prijať ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a meritórne o nej rozhodnúť až vtedy, ak príslušné orgány verejnej moci už nemajú možnosť namietaný stav zásahu do základných práv alebo slobôd napraviť (obdobne IV. ÚS 195/2010, I. ÚS 568/2020).

18. Za týchto okolností je potrebné konštatovať, že právomoc dovolacieho súdu predchádza právomoci ústavného súdu, ktorý tak ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci.

III.2. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa uznesením najvyššieho súdu:

19. Sťažovateľ neuvádza žiadnu bližšiu polemiku s označeným rozhodnutím najvyššieho súdu, iba konštatuje, že spĺňal všetky podmienky na navrátenie lehoty na podanie odvolania, avšak najvyšší súd žiadosť zamietol.

20. Každý má právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Právo na spravodlivé súdne konanie sa v konaní účinne zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za ktorých splnenia súd môže konať a rozhodnúť o veci samej.

21. Ústavný súd však nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 31/05), ktorým prislúcha interpretovať a aplikovať zákony. Všeobecné súdy sú ústavou povolané popri dodržiavaní zákonnosti chrániť aj ústavnosť (IV. ÚS 47/2013) a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (IV. ÚS 43/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04).

22. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu nevyplýva, že by aplikácia § 64 Trestného poriadku na konkrétne okolnosti prípadu sťažovateľa vykazovala znaky ústavného

nesúladu v zmysle sťažovateľom naznačeného zamedzenia prístupu k odvolaciemu súdu. Záver najvyššieho súdu o tom, že nezistil okolnosti svedčiace o dôležitých dôvodoch zmeškania lehoty na podanie opravného prostriedku, možno považovať z ústavného hľadiska za akceptovateľný, nejaviaci známky arbitrárnosti či svojvôle. Najvyšší súd sa vyjadril k námietkam o jazykovej bariére sťažovateľa, zbral do úvahy časové súvislosti (doručenie napadnutého rozsudku, prevoz na výkon trestu v Slovenskej republike) a procesné úkony sťažovateľa a na tom základe formuloval závery o pasivite a účelovosti tvrdenia sťažovateľa. V časti argumentácie najvyšší súd aj prijal tvrdenie o neznalosti slovenského jazyka ako dôležitom dôvode, čo však vzhľadom na moment doručenia uznesenia o zamietnutí odvolania nemohlo viesť k navráteniu lehoty.

23. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci (súdu) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú možno preto považovať sťažnosť, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej realnosť by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

24. Na podklade uvedeného ústavný súd odmieta sťažovateľom podanú ústavnú sťažnosť v tejto jej časti pre namietané porušenie označených práv (podľa čl. 46 ústavy, čl. 6 dohovoru, čl. 47 charty) z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde. Ústavný súd v danom prípade nezistil, že by došlo k porušeniu práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ani nie je možné dospieť k záveru, že by najvyšší súd porušil sťažovateľovo právo zaručené čl. 13 dohovoru. Ústavný súd poznamenáva, že čl. 13 dohovoru má procesný charakter, ktorý zaručuje všeobecné právo na účinný právny prostriedok nápravy pred vnútroštátnym orgánom každému, kto sa dovoľáva základných práv a slobôd uvedených v dohovore, a tento účinný prostriedok nápravy je nezávislý od istoty priaznivého výsledku pre sťažovateľov (III. ÚS 86/05, I. ÚS 538/2013, III. ÚS 135/2014, III. ÚS 167/2015).

25. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia, a z dôvodu odmietnutia ústavnej sťažnosti ako celku sa už ďalšími procesnými návrhmi sťažovateľa uvedenými v ústavnej sťažnosti nezaoberal.

III.3. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom:

26. V zmysle § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže ustanoviť navrhovateľovi právneho zástupcu, ak navrhovateľ o to požiadala, ak to odôvodňujú jeho pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu vyhovieť (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015).

27. Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade u sťažovateľa nie sú splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom (ako to vyplýva z častí III.1 a III.2 tohto uznesenia) je zrejmé, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015, II. ÚS 193/2020). Keďže nebol splnený jeden

z nevyhnutných predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhoviel (bod 2 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. júna 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu